

КОМУНІКАТИВНІ Й ПІЗНАВАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ ЕФЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ МОВИ ТА ЇЇ ЗАСВОЄННЯ

Тетяна Артеменко, Ірина Липко
Харків

ДЕЯКІ АСПЕКТИ НАВЧАННЯ ЕФЕКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

Знання іноземних мов у сучасному світі є запорукою успішної професійної діяльності майбутніх фахівців. Науковці та викладачі іноземних мов шукають шляхи навчання ефективного спілкування іноземними мовами, пропонують нові методи їх викладання. Головним стає функціональний принцип навчання, при якому об'єктом навчання є мовна комунікативна діяльність, функціональні властивості мови й мовлення. Сучасні лінгвістичні дослідження спрямовані на вивчення функціонування мовних одиниць та їх взаємодії в процесі комунікації, на аналіз мовленнєвої ситуації, яка включає в себе як предмет мовлення, так і учасників мовлення з їхніми стосунками і характеристиками [2, с. 3]. Функціональний підхід до мови є неможливим без розуміння основної функції мови як знаряддя спілкування між людьми [1, с. 23–25].

У сучасній лінгвістиці визнається взаємозалежність між функцією й формою, враховується вплив використання мови на її структуру, аналізуються прагматичні аспекти діалогу, який є основним джерелом нашого знання про функціонування мови у мовленні [3, с. 182]. Дослідження діалогічної форми мови спрямоване на встановлення закономірностей мовленнєвої діяльності людини в різних ситуаціях спілкування. Аналіз композиційних сторін діалогу, його семантичних і прагматичних особливостей дозволяє розробити прийоми з формування комунікативної компетенції студентів. При цьому в центрі уваги знаходяться прагматичні та семантичні аспекти як початкової репліки, так і репліки-відповіді, тому що в обох цих репліках відбиваються основні соціальні процеси міжособистісного спілкування. Розуміння ситуації спілкування залежить від соціальних та екстралінгвістичних факторів. Зворотний зв'язок демонструє ефективність спілкування й може реалізовуватися багатьма тактиками, які демонструють комунікативні стратегії комунікантів.

Завданням викладача, на нашу думку, є вивчення й використання в практичній діяльності результатів цих численних досліджень із метою навчити студентів правильно спілкуватися мовою як у ситуаціях повсякденного життя, так і в професійній сфері, навчити їх міжособистісного спілкування. У процесі навчання студенти повинні навчитися аналізувати зміст ініціальних реплік і реплік-відповідей у діалогічному дискурсі, використовувати різноманітні мовленнєві стратегії для здійснення успішної комунікації. Вирішенню зазначених завдань сприяє аналіз мовлен-

невих стратегій комунікантів у діалозі й семантичний аналіз мовних засобів, за допомогою яких ці стратегії реалізуються. Такий підхід спрямовано на формування комунікативної компетенції, яка є необхідною складовою процесу навчання іноземних мов. Приклади широкого варіювання комунікативних стратегій можна спостерігати в діалогічному дискурсі на прикладі квеситивних реплік-відповідей. Квеситивні репліки-відповіді характеризуються різноманітними прагматичними значеннями та відіграють важливу роль у міжособистісному спілкуванні. Комунікативною інтенцією при створенні квеситивного висловлювання є спрямована на реалізацію квеситивна інтенція, яка полягає в бажанні адресата уточнити інформацію, яку він має, і вплинути при цьому на адресанта за допомогою певних мовних засобів.

Співвідношення між комунікативною інтенцією квеситива та формою й змістом висловлювання, за допомогою якого ця інтенція реалізується, є дуже важливим. Акти запиту інформації характеризуються різноманітними прагматичними та семантичними значеннями. Іntenціональна специфіка квеситивних висловлювань та засоби її репрезентації не завжди співпадають. Квеситивні висловлювання можуть бути спрямовані тільки на запит інформації, а можуть реалізовуватися разом з іншими інтенціями. Соціальні норми спілкування впливають на можливість здійснення певних комунікативних намірів комунікантів. Принцип суб'єктивізму обумовлює обов'язкове урахування людського фактору при лінгвістичному аналізі мовленнєвих висловлювань. Формування квеситивної інтенції мовця пов'язане з певними умовами, до яких належить прагматична пресупозиція. У ролі засобів реалізації квеситивної інтенції виступають спеціально відібрані мовцем одиниці, які використовуються для здійснення певного комунікативного наміру. Функціонування будь-якої мовної одиниці, у тому числі квеситива, її взаємодія з іншими мовними одиницями відбувається в певних прагматичних ситуаціях, які є необхідними складовими комунікативного процесу. Взаємодії обумовлені стратегіями адресата. Вони можуть реалізовуватися тактикою з'ясування.

Тактика з'ясування спрямована на отримання додаткової інформації, яка пов'язана зі змістом початкової репліки. Указана тактика реалізується репліками, які пов'язані з тим, що адресат не зрозумів або не розчув повідомлення, спрямоване до нього, він планує підтримувати контакт із співрозмовником; репліками, які спрямовані на виявлення істинного змісту початкової репліки, комунікативного наміру адресанта; питальними висловлюваннями, які експлікують імпліцитне судження адресанта, яке відбиває його бажання стосовно того, щоб адресат виконав певну дію; питаннями про запит істинності зближуються питання про запит щирості, впевненості адресанта в пропозиціональному змісті початкової репліки; репліками, які спрямовані на отримання інформації про можливість здійснення певних дій; репліками, які спрямовані на з'ясування думки адресанта з приводу різноманітних аспектів початкової репліки.

Література

1. Кацнельсон С. Д. Категория языка и мышления / С. Д. Кацнельсон. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 864 с.
2. Солощук Л. В. Вербальні і невербальні компоненти комунікації в англomовному дискурсі / Л. В. Солощук. – Х. : Константа, 2006. – 298 с.
3. Цивьян Т. В. Модель мира и ее лингвистические основы / Т. В. Цивьян. – М. : Либроком, 2009. – 278 с.

*Екатерина Гнатенко, Екатерина Максимова
Харьков*

АКТУАЛЬНОСТЬ КОММУНИКАТИВНОЙ МЕТОДИКИ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В НЕЯЗЫКОВОМ ВУЗЕ

Актуальность коммуникативного фактора представляет особый интерес сегодня и влияет на контакты между национальностями. В последнее время большое внимание уделяется проблемам развития коммуникации в неязыковых вузах. В основе методики преподавания иностранного языка в неязыковом вузе лежит современная коммуникативная методика, в которой главный упор делается на его разговорную составляющую.

Коммуникативный метод обучения иностранным языкам сегодня является одним из самых необходимых и в то же время актуальных в неязыковом вузе. Студенты часто бывают в зарубежных странах, где знание разговорной речи просто необходимо.

В основе коммуникативной методики лежит изучение грамматики в процессе общения на иностранном языке. Во время обучения основной акцент делается на развитие разговорных навыков, а грамматические структуры вводятся по мере необходимости, в непосредственной связи с какой-либо разговорной темой.

В процессе коммуникации у студентов формируются важнейшие навыки, которые необходимы для развития таких умений, как восприятие иностранной речи на слух, умение разговаривать на английском языке бегло и непринужденно, что является необходимым при общении с иностранными спортсменами.

Данный метод предполагает развитие способности думать на изучаемом языке в обстоятельствах, приближенных к реальной жизни. В процессе занятия модулируется как можно больше ситуаций общения, что стимулирует у студентов неязыкового вуза желание высказаться на иностранном языке. Это обеспечивает взаимодействие не только преподавателя со студентами, но и студентов между собой.

Наиболее популярны при коммуникативном обучении иностранному языку ролевые игры, игровые ситуации, работа в парах, задания на поиск ошибок, которые не только позволяют расширять словарный запас, но и учат мыслить аналитически.